

Tisdagen den 18 mars

Kl. 15.00

*Om kommunikation-
erna i centrala och
västra Jämtland*

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1985/86:126 om kommunikationerna i centrala och västra Jämtland

Anf. 1 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Nils G. Åsling har frågat mig om jag är beredd dels att lämna en redogörelse för det aktuella läget beträffande transportföretagens kapacitetsutnyttjande till och från centrala och västra Jämtland, dels att redogöra för de långsiktiga planer beträffande utvecklingen av kommunikationerna till centrala och västra Jämtland som är motiverade av Åres ambition att anordna 1992 års olympiska vinterspel och den även i övrigt förutsebara snabba expansionen av turistnäringen i regionen.

Jag vill först som en bakgrund nämna något om den snabba utveckling som hittills skett av kommunikationerna till Jämtland. För tio år sedan hade t. ex. Östersund flygförbindelse med Stockholm två gånger om dagen. Restiden var två timmar. I dag har Östersund åtta dagliga turer till och från Stockholm. Restiden är 55 minuter. Även trafiken med buss och järnväg har utvecklats starkt. Tågförbindelserna med bl. a. västra och södra Sverige har förbättrats, och SJ räknar med att antalet tågresor till och från västra Jämtland nästan har fördubblats på de senaste tio åren.

Vad gäller det aktuella kapacitetsutnyttjandet på förbindelserna till och från Jämtland är för järnvägens del linjen Storlien-Östersund utnyttjad till kapacitetstaket under vintersportsäsongens högtrafikperioder. Enligt SJ kan man vid dessa tillfällen inte köra fler tåg än vad man gör för närvarande. Det höga kapacitetsutnyttjandet medför att trafiken blir känslig för störningar vid förseningar o. d. Ett utbyggnadsprogram för bandelen diskuteras för närvarande inom SJ.

Enligt uppgifter som jag inhämtat från Linjeflyg är beläggningen ombord på flygplanen mellan Östersund och Stockholm 65 % som genomsnitt för året, med en topp på 74 % under den intensivaste turistmånaden. Linjeflyg anser att möjligheterna att ta emot ytterligare resenärer är goda.

Utvecklingen av kommunikationerna på längre sikt sker med utgångs-

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

*Om kommunikation-
erna i centrala och
västra Jämtland*

punkt i en mycket omfattande planeringsprocess som bl. a. inbegriper statliga myndigheter, kommuner och trafikföretag. Därvid ingår givetvis turistnäringens behov av goda kommunikationer som en viktig del av planeringsunderlaget. I gällande flerårsplaner för byggande av länsvägar, avseende planperioden 1984–1993, finns t. ex. flera ombyggnads- och förbättringsåtgärder upptagna på s. k. turistvägar.

Enligt vad jag har erfarit bedömer berörda myndigheter och trafikföretag att möjligheterna att tillgodose en framtida tillväxt i efterfrågan på transporter till och från Jämtland är goda, liksom förutsättningarna att klara de särskilda transportbehov som ett vinter-OS skulle medföra.

När det gäller den långsiktiga utvecklingen av kommunikationerna vill jag också erinra om att jag i årets budgetproposition redovisat min syn på investeringsplaneringen inom transportsektorn och därvid framhållit behovet av ökad samordning. Jag avser således att föreslå regeringen att bl. a. luftfartsverket, SJ och vägverket får i uppdrag att upprätta långsiktiga investeringsplaner.

Syftet med den samordnade investeringsplaneringen är att förbättra beslutsunderlaget vid prioritering av investeringarna i infrastrukturen. Därvid skall också sambandet mellan investeringsplaneringen inom transportsektorn och den övergripande samhällsplaneringen såsom fysisk planering och länsplanering beaktas.

Anf. 2 NILS G. ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det utförliga svaret på mina frågor.

Den redogörelse för utvecklingen av kommunikationerna i Jämtland som kommunikationsministern här har lämnat kan jag vitsorda i alla delar. Eftersom turismen mer och mer blivit länets huvudnäring speglar denna redogörelse också turismens växande betydelse för framför allt Jämtlands och Härjedalens västra delar.

Kommunikationsministern ger den intressanta upplysningen att SJ på sträckan Östersund–Storlien slagit i kapacitetstaket denna vackra vårvinter, när turistströmmarna till västra Jämtland har varit osedvanligt strida. Trafikanterna har tydligen också lagt märke till detta och blivit medvetna om att kapaciteten inte räcker längre, eftersom överbokningarna, framför allt på SJ, varit mycket besvärande vissa tider denna vårvinter.

Det är alltså hög tid att den upprustning av bandelen som kommunikationsministern talar om kommer till stånd och att den startar så snart som möjligt. Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern hur snart dessa ombyggnadsarbeten, som ju är av betydande omfattning, kan starta. Är kommunikationsministern beredd att ge ett besked om detta här i dag?

Jag förmodar att regeringen kommer att stödja Åres ambition att tillsammans med Falun få ordna 1992 års olympiska vinterspel. Om detta blir verklighet, vilket man för sportens och turistnäringens del verkligen vill hoppas, så kommer kraven på upprustning av kommunikationerna att bli betydande. Det är därför med en viss förvåning man tvingas notera att SJ, i medvetande om de betydande investeringar som under senare år gjorts i Åredalen, inte har en bättre beredskap utan nödgats konstatera att man

slagit i kapacitetstaket. Från SJ:s sida har man alltså inte, som jag ser det, med tillräckligt förutseende värderat konsekvenserna av den betydande investeringsaktivitet – bl. a. med statsmakternas hjälp – som ägt rum i Åre dalen.

När kommunikationsministern talade om utvecklingen av kommunikationerna på längre sikt, väntade jag mig att han också skulle beröra kommunikationernas regionalpolitiska roll. Visserligen talar han här om länsplaneringen i förbindelse med kommunikationsplaneringen, men det finns vidare regionalpolitiska perspektiv som förtjänar att tas upp till bedömning när man planerar för kommunikationerna på längre sikt.

Vad kommunikationsministern säger om den glädjande utvecklingen av flygresandet till och från Östersund visar ju att Jämtland i dag så till vida kan erbjuda goda kommunikationsmöjligheter för företag och institutioner som lokaliserar sig till länet. Om man skall använda kommunikationerna som ett medel för bättre regional balans, vilket man enligt min uppfattning bör göra, är det emellertid inte bara flyg och järnväg man måste se över i sin långsiktiga planering – det gäller också vägarna. På den punkten har Jämtland dess värre ett mycket betydande handikapp. Jämtland har nämligen fortfarande den största andelen grusvägar i inlandet, varav många är i mycket dåligt skick. En av de viktigaste satsningar regionalpolitiskt sett som man kan göra i Jämtland är därför att kraftigt öka insatserna till upprustning och förbättring av vägnätet.

Är kommunikationsministern beredd att ur regionalpolitisk synvinkel göra en värdering av länets behov av ökade väganslag och därmed så att säga ge vägarna den regionalpolitiska roll de uppenbarligen förtjänar i Norrlands inland? Detta är angeläget, bl. a. just i den långsiktiga planeringen – inte bara samhällets utan också näringslivets långsiktiga planering. Skogsnäringens och turistnäringens utveckling är t. ex. direkt beroende av möjligheterna att få en bättre vägstandard i framtiden.

Får jag till sist tolka kommunikationsministerns svar så, att han är beredd att se till att planeringen för utvecklingen av kommunikationerna i alla delar tar hänsyn till de ambitioner som nu finns att anordna olympiska vinterspel 1992 i bl. a. Åre?

Anf. 3 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Nils G. Åsling och jag tycks vara överens om att den planering som föreligger i och för sig går i rätt riktning och kommer att ha betydelse för Jämtlands möjligheter att också fortsättningsvis utveckla sig framför allt på turistområdet.

Nils G. Åsling frågar hur snart en ombyggnad av bandelen Storlien–Östersund kan komma till stånd – om jag kan ge besked om det i dag. Jag kan säga att man håller på med ett ganska omfattande upprustningsprogram för den aktuella bandelen. Sammanlagt beräknas de önskemål som har framförts från SJ-regionen uppgå till 185 milj. kr. Det är alltså fråga om ett slags önskelista som man upprättat på regional SJ-nivå. Eftersom ärendet ännu inte är slutbehandlat inom SJ centralt och inte behandlats av SJ-ledningen och man inte heller tagit fram några slutgiltiga investeringskalkyler, är jag för min del inte beredd att säga annat än att detta ligger i planeringen och att man

får försöka tillgodose önskemålen i den utsträckning som medel kan ställas till förfogande framöver.

En del av de aktuella arbetena kan troligen utföras som sysselsättningsobjekt. Om sysselsättningssituationen skulle utvecklas så att det är motiverat att vidta särskilda åtgärder exempelvis från AMS sida, bör också en del av de här åtgärderna kunna komma i fråga.

Det är alltså bara att fortsätta planeringen och göra den mer detaljerad, så att det finns en beredskap för att komma i gång. Sedan får vi se i vilken utsträckning medel kan tilldelas år från år.

Den regionalpolitiska betydelsen för vägarna tror jag mig vara väl medveten om, även om det bara är en kort tid som jag haft anledning att syssla med den typen av frågor för hela landet. Men det är också så att även om vägbeståndet i många avseenden skulle kunna förbättras i olika delar av landet och således även i Jämtland, är inte sysselsättningssituationen generellt sett sådan att den motiverar några speciella insatser med undantag för exempelvis Bergslagen, där regeringen nyligen har beslutat att tillskjuta extra medel i det s. k. Bergslagspaketet.

Här kan också bara rekommenderas att man har en planering som ligger väl framme och att man kan göra de aktuella insatserna när det anses motiverat av sysselsättningsskäl. Givetvis skall den långsiktiga planeringen också ligga väl framme, men där är det, som Nils G. Åsling är medveten om; så att det i första hand är länet och länsmyndigheterna som får göra sina egna prioriteringar, inom ramen för de medel som de har att röra sig med.

Till sist vill jag bara som svar på frågan om Åre säga: Såvitt jag känner till pågår det diskussioner med jordbruksdepartementet och dem som representerar arrangörerna, och de diskussionerna skulle jag tro befinner sig i ett slutskede. Såvitt jag kan förstå av de uppgifter som jag har fått som underlag för det här svaret kommer inte kapacitetsfrågorna i kommunikationssystemet att utgöra något hinder för att kunna arrangera vinter-OS i Åre 1992. Utifrån de synpunkterna bör Åre kunna anses vara en lämplig ort för ett sådant arrangemang.

Anf. 4 NILS G. ÅSLING (c):

Herr talman! Det är säkert ett uppskattat besked, inte minst i Åre, som kommunikationsministern ger när han nu försäkrar att ambitionen att anordna 1992 års olympiska vinterspel inte kommer att hindras av några kapacitetsproblem på kommunikationssidan. Det är ett välgörande besked, som jag ber att få tacka kommunikationsministern för.

Kommunikationsministern måste dock förstå att jag som trafikant och länsbo blir litet undrande när jag hör att redan denna ganska ordinära turistsäsong i Västerjämtland har inneburit att SJ, som är det dominerande trafikföretaget i området, har slagit i kapacitetstaket, trots att utbyggnaden av turistanläggningarna i Åredalen och vidare västerut har skett successivt. Att SJ har så dålig beredskap för att ta till vara marknadsförutsättningarna gör mig naturligtvis fundersam. Vad händer om det, visserligen med några års varsel, men ändå, plötsligt blir en ordentlig "boom"? Därför värdesätter jag kommunikationsministerns besked alldeles speciellt.

Jag förstår av kommunikationsministerns svar i övrigt att han delar min

undran varför SJ har haft en så relativt svag planering. Det är uppenbarligen inte primärt anslagsfrågorna som har gjort att man inte kan starta det projekt för en upprustning av bandelen Östersund–Storlien som har kostnadsberäknats till 185 miljoner. Det är planeringen som inte är genomförd.

Jag får hoppas att denna lilla diskussion som kommunikationsministern och jag har haft denna eftermiddag sätter ordentlig fart på SJ, så att vi slipper sådana planeringsmissar som det ändå måste sägas vara när det ledande trafikföretaget inte tar hänsyn till den marknadsutveckling som sker i det område som trafikföretaget rimligen bör se som sin uppgift att betjäna.

Anf. 5 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det är klart att trafikföretagen – det gäller inte bara SJ utan även inom t. ex. flyget – står inför problem när det gäller att möta kapacitetstoppar av det slag som under den mest attraktiva turistsäsongen uppkommer i exempelvis Jämtland. Nästan oavsett hur stor kapacitet företagen bygger ut kommer det alltid att finnas vissa avgångar som av resenärerna är så eftertraktade att alla resenärer inte kan beredas plats på just det tåg eller flygplan som de flesta önskar resa med. Denna efterfrågan får reseföretagen försöka att utjämna, genom sin prispolitik och på andra sätt.

Utän att det behöver vara någon polemik mot Nils G. Åsling finns det anledning att säga följande. Enligt den statistik som jag har fått har antalet resor mellan stationer på linjen Storlien–Östersund å ena sidan och stationer bortom Östersund å den andra sedan våren 1976 fram till våren 1986, alltså under en tioårsperiod, ökat från 100 000 till 192 000, dvs. med 92 %. Det är kanske i och för sig inte så dåligt av SJ att utan alltför stora störningar, även om det har förekommit en del, ha kunnat möta denna trafikökning. Den tyder samtidigt på att utvecklingen bör ha varit mycket positiv för turistnäringen i Jämtland.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1985/86:129 om den s. k. Bärbyleden genom Uppsala

Anf. 6 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om jag vill medverka till en lösning av trafikproblemen i Uppsala genom att den s. k. Bärbyleden får dras fram på mark inom flygflottiljens (F 16) område och, om så inte är fallet, vilka andra lösningar jag då förordar.

Regeringen avskog genom beslut den 13 januari 1977 en framställning från kommunstyrelsen i Uppsala om att få ta i anspråk mark inom flygflottiljens område för Bärbyleden. Jag har samrått med försvarsministern i denna fråga. De i regeringsbeslutet angivna skälen kvarstår och har förstärkts genom att den aktuella marken planeras att tas i anspråk för ytterligare utbildningsverksamhet.

Uppsala kommun är egen väghållare. Det är således primärt kommunens

*Om den s. k. Bärby-
leden genom Uppsala*

Anf. 7 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min interpellation.

Det är enligt min mening litet torftigt att gång på gång hänvisa till ett beslut från 1977. Det gjorde även kommunikationsministerns föregångare på departementet, Curt Boström. Det är också torftigt att i det här sammanhanget hänvisa till utbildningskrav från flygflottiljen i Uppsala. Man får lätt den föreställningen att flygflottiljens hela verksamhet står och faller med tillgången till den här marken. Det verkar som om landningsbanor skulle stryka med, att flygflottiljen inte skulle kunna bedriva sin militära flygverksamhet och liknande. Så är ju ingalunda fallet.

Vad det handlar om är att ta i anspråk ett litet hörn av detta stora flygflottiljsområde, en bit mark som råkar ligga alldeles bakom den skjutbana där man utbildar flygsoldaterna. Det har alltså ingenting med flygutbildningen att göra, utan med soldatutbildningen inom flygvapnet. Ett antal värnpliktiga har terrängövningar och liknande bakom skjutbanan medan deras kamrater genomför skjutövningar – det är så man håller dem i gång enligt det gamla välkända mönstret.

Då finns det anledning att fråga sig hur man prioriterar i samhällsplaneringen. Det är nämligen detta det handlar om. Jag förstår att försvarsdepartementet och olika försvarsministrar – det har ju blivit byte även på försvarsministerposten sedan jag hade den här frågan uppe förra gången – slår vakt om sitt fögderi. Men här är det fråga om allmännyttan och om kommunikationsministern är tillräckligt kraftfull för att kunna slå vakt om sitt fögderi, om allmänintresset och den viktiga frågan om att få en bra trafikled iordningställd. Jag tycker inte att det har visat sig vara så i det här fallet. Det kan nämligen inte vara ett avgörande argument att markbitarna behövs för utbildningsändamål. Det är ett dåligt argument. Jag förstår ledningen för flygflottiljen, som slår vakt om sitt område. Det gör den rätt i. Men samhället – och där är kommunikationsministern ansvarig när det gäller kommunikationerna – skulle behöva dessa markbitar, och det är långt viktigare att vägsträckningen blir klar än att marken sparas för soldatutbildning under några vårmånader – det är alltså inte fråga om pilotutbildning, vilket jag vill påpeka ytterligare en gång.

Sedan vill jag säga att jag tycker det är litet underligt att kommunikationsministern säger att Uppsala kommun är väghållare och att det därför är kommunens sak att lösa frågan. Det är ju inte Uppsalatrafiken det handlar om, kommunikationsministern, utan här gäller det riksväg 55. Det är en trafikled som på senare år blivit mer och mer belastad med mycket tung långtradartrafik, framför allt genom utbyggnaden av Kapellskär på ostkusten för färjetrafiken till Finland. Problemen på denna trafikled är inte lösta, och det kan inte bara åvila Uppsala kommun att lösa dem. Det är ändå vägverket, som hör till kommunikationsministerns ansvarsområde, som skall spendera pengarna, genomföra planläggningen och annat sådant. Då kan man inte bara säga att Uppsala kommun är väghållare och att kommunen får lösa

problemen i stort sett som den vill. Här handlar det om en nationell trafikpolitisk fråga, som gäller en av de stora och viktiga riksvägarna i Sverige, och då tycker jag det är ganska uppseendeväckande att kommunikationsministern argumenterar på det sätt som han gjort i slutet på interpellationssvaret. Det ankommer på kommunikationsdepartementet och på kommunikationsministern att lösa frågan om en stor och viktig genomfartsleds sträckning genom en av våra största kommuner, där trafiken med en under de senaste åren ökad intensitet har vållat mycket stora olägenheter och där stora bostadsområden berörs. Dessutom är det så – för att ännu en gång lyfta frågan till riksplanet – att trafiken försvåras därför att den leds in genom den halvfärdiga s. k. Bärbyleden. Den har ju gjorts färdig i en första etapp men slutar sedan blint i ett industriområde, vilket gör att stora långtradar tvingas in på smågator där de söker sig fram till utfarterna norrut. Det är ingenting som i första hand Uppsala kommun såsom väghållare är skyldig att ta itu med, utan det är en kommunikationspolitisk fråga på riksplanet. Det tycker jag att kommunikationsministern skulle kunna hålla med om.

Det är alltså fråga om huruvida man vill hävda det här intresset och på nytt ta en ordentlig debatt inom regeringskretsen mellan de olika intressen som alltid finns och som jag naturligtvis är medveten om. Man måste väga det ena intresset mot det andra – väga kronans, den militära myndighetens, intresse mot allmänhetens intresse i form av en bättre trafikpolitik och en bättre trafikled. Det är det man skulle vilja få ett besked om – inte en hänvisning till tio år gamla beslut, som naturligtvis mycket väl precis som många andra beslut skulle kunna omprövas och ges en bättre inriktning.

Anf. 8 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Om Oswald Söderqvist tycker att det är litet torftigt att han får samma svar från den nuvarande kommunikationsministern som han fick från den förra, så kan ju den nuvarande kommunikationsministern tycka att det möjligen är ännu torftigare att ställa samma frågor till den nuvarande kommunikationsministern som till den förra, i synnerhet som Oswald Söderqvist vet att det inte har hänt någonting i det här ärendet under mellantiden som påverkar diskussionen i någon nämnvärd utsträckning. Men det spelar kanske inte så stor roll.

Vad jag har framhållit i interpellationssvaret är att även om detta är en riksväg och även om det naturligtvis kan vara ett allmänt samhällsintresse att man löser den här typen av vägproblem, så har vi en planeringsordning som innebär att det är Uppsala kommun som skall bestämma sig för hur den här leden skall dras i de avsnitt som berör Uppsala kommun. Detta skall inte vare sig kommunikationsdepartementet eller någon annan statlig myndighet ha det definitiva avgörandet över, utan planeringen skall skötas på det lokala planet. Den ordningen kan vi inte frångå vare sig i detta vägärende eller i andra, hur angelägna de än kan förefalla att vara ur lokala synpunkter.

Såvitt jag vet har vägverket, som är den statliga myndighet som i första hand är inblandad, haft rätt klara uppfattningar om hur verket anser att sträckningen skall vara. Men såvitt jag också förstår har inte de uppfattningarna kunnat anammas av de kommunala myndigheterna i Uppsala. Därigenom har det uppstått en diskussion om alternativa sträckningar. Jag tror mig

veta att det nu inte bara finns det alternativ som Oswald Söderqvist förespråkar och som skulle beröra flygfottiljens område utan även andra alternativ som har diskuterats i Uppsala när det gäller trafikomläggningar som berör den här leden. Då är det på det lokala planet som man i första hand får försöka att komma fram till ett beslut, innan staten går in och projektet kan genomföras.

Hur obehagligt det än kan vara i den lokala politiken i Uppsala att ta ställning till sådana här besvärliga miljöfrågor och vägfrågor, är det ändå till kommunen som ärendet måste så att säga återförvisas till dess att man lyckats hitta en lösning, som åtminstone kan samla en majoritet i Uppsala kommunfullmäktige.

Anf. 9 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! På grund av att högtalaranläggningen tydligen inte fungerar så som den skall hörde jag tyvärr inte riktigt vad kommunikationsministern sade i inledningen av sitt anförande, men om det gällde frågor till olika kommunikationsministrar så är det klart att det måste vara fritt fram att ställa frågor oavsett på vilket sätt de har blivit besvarade av en tidigare minister. Det kommer naturligtvis vi riksdagsmän att fortsätta att göra, men jag uppfattade inte poängen i detta, eftersom jag inte hörde vad som sades.

När det gäller sakfrågan är det väldigt intressant att det här är två statliga intressen som i mångt och mycket har styrt debatten och åstadkommit den debatt på lokalplanet som kommunikationsministern hänvisat till. Om det hade gjorts klart att det inte fanns något större motstånd mot att släppa till de mycket marginella utrymmen på flygfottiljens område som det är fråga om – jag poängterar än en gång att markområdena är marginella och på intet sätt påverkar den viktiga verksamheten vid det militära förbandet – så hade ju de lokala kommunpolitikerna av skilda slag i Uppsala haft ett bättre underlag när de satte sig ner för att försöka välja mellan olika alternativ. Men det här alternativet har man satt tvärstopp för i och med det beslut som fattades 1977. De olika kommunikationsministrar som vi därefter haft har inte förmått hävda trafikintresset gentemot det militära intresset i denna fråga. Man säger bara: Ja, vi har talat med resp. försvarsminister när frågan varit uppe till diskussion och vederbörande har sagt si eller så.

Sedan har frågan fått bero. Men det är ju i det skedet som man förväntar sig att den statliga styrningen på något sätt skall komma med i bilden. Det ena samhällsintresset måste vägas mot det andra. På det sättet underlättas arbetet för de lokala politikerna. De skulle då kunna basera sina beslut på reella alternativ. Det har dock inte funnits något reellt alternativ på grund av att statsmakterna har sagt nej när det gäller framställningen om att få ta kronomark i anspråk. Således har man inte kunnat föra någon mer omfattande diskussion. Det är ur den synvinkeln jag tycker att man i viss mån skall se den här saken.

Anf. 10 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Jag måste medge att kommunikationsministern har rätt, när han säger att det här naturligtvis är en kommunalpolitisk fråga. Men nu har det låst sig. Tydligen är det inte möjligt att gå vidare just nu. När den första

biten av Bärbyleden byggdes, var det meningen att vägen skulle fortsätta i den s. k. södra sträckningen. Men när den norra delen var klar, kom man på att det gick att bygga på ett annat sätt. Det har man alltså försökt sig på alltsedan den första etappen blev klar.

Jag tycker att det är helt naturligt att om förutvarande försvarsminister har sagt nej säger också nästa försvarsminister nej. Detsamma gäller våra kommunikationsministrar. Försvarets behov av den aktuella marken kan ju inte ha blivit mindre under årens lopp.

Den södra leden har vägverkets och kommunens alla experter tillstyrkt och det har även en betydande minoritet av de förtroendevalda gjort. Men sedan har det, som sagt, låst sig och nu kommer vi inte längre i detta sammanhang.

Om det hade funnits något annat alternativ, skulle vi som försökte få till stånd den södra leden naturligtvis varit beredda att granska detta. Men nu finns det ju inte något sådant förslag. När frågan om ett sådant förslag väl aktualiserades, krävde de som var emot leden att denna skulle grävas ned. Det gick vi med på. Men inte ens det var möjligt. Ur miljöskyddssynpunkt och med tanke på befolkningen är ett sådant ingrepp av ringa omfattning i jämförelse med många andra genomfarter, t. ex. i Västerås och andra städer där man vidtagit radikala åtgärder.

Vad det egentligen handlar om i detta sammanhang är att flytta ett antal små stugor. Mark finns och vi är beredda att acceptera en sådan flyttning. Jag tror att det så småningom kommer att växa fram en majoritet för ett förverkligande av den södra leden. Jag har själv bott alldeles intill den tillkommande södra leden, och jag har hela tiden hävdad – trots de olägenheter som andra har pekat på – att en sådan åtgärd medför den minsta olägenheten och att ett minimum av människor berörs därav.

Anf. 11 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det var beklagligt att Oswald Söderqvist inte kunde höra inledningen av mitt anförande. Jag kan dock göra ett kort sammandrag och jag vill då säga följande:

Om Oswald Söderqvist ansåg att svaret på frågan var torftigt, kan det möjligen bero på att Oswald Söderqvist ställde samma fråga för ett år sedan till den förre kommunikationsministern. Under den tid som gått sedan dess har det inte hunnit hända någonting speciellt i denna fråga.

Oswald Söderqvist säger att det här är av mycket marginell betydelse för försvaret. Jag vill inte göra någon bedömning i det avseendet. Jag konstaterar bara att man inte gör samma bedömning från försvarets sida utan är angelägen om att få behålla sin mark. Man tycker, som jag sade i svaret, att skälen för att inte avstå från det aktuella markområdet snarare har förstärkts – alltså inte försvagats – sedan frågan var uppe till diskussion under andra hälften av 1970-talet.

Det har också framgått av det senaste inlägget att det finns olika lösningar som diskuteras lokalt, och det kanske finns ytterligare alternativ utöver dem som hittills har tagits upp. Det är då icke statens sak att säga att det skall vara si eller så när det gäller vägsträckningar, utan man får lokalt försöka klara ut den diskussionen – kanske på ett bättre sätt än hittills – och sedan får man komma till staten när det finns förutsättningar för att genomföra projektet.

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

*Om bevarande av de
mindre postkontoren
i glesbygdslänen*

Anf. 12 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Torftigheten ligger i att kommunikationsministern hänvisar till 10 år gamla beslut och utan att närmare motivera det säger att den militära myndigheten anser att det är si eller så. Det är ju det som är det övergripande och intressanta i den här frågan, eftersom det inte är något användbart argument.

Det är helt klart att ledningen för flygflottiljen, flottiljchefen och hans stab där ute, slår vakt om sina områden – det gör alla statliga myndigheter, och det skall de göra.

Det som är intressant är att olika samhällsintressen måste vägas mot varandra, och det kan bara statsmakten göra. Om kommunen hade fått ett positivt besked från statsmakten för 10 år sedan, att det var möjligt att ta i anspråk mark, hade man kunnat överväga det nordliga alternativet för Bärbyleden, eftersom det fanns ett samhällsintresse som var större än behovet av att bevara litet plats för terrängövningar m. m. för soldatutbildning på sommaren. Om statsmakten hade medverkat till att det alternativet genomfördes hade diskussionen blivit en annan.

Det är alltså olika samhällsintressen som står mot varandra, och dem kan inte kommunalpolitikerna i Uppsala ta itu med förrän de får jämföra de olika alternativen. Olika kommunikationsministrar och försvarsministrar har tydligen gjort den bedömningen att det är viktigare att behålla några kvadratmeter mark för terrängövningar med flygsoldaterna under några sommarmånader än att lösa frågan om en stor och viktig trafikled, som är en av de stora riksvägarna, genom en av landets största kommuner. Det är på det planet detta problem skall ses.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1985/86:142 om bevarande av de mindre postkontoren i glesbygdslänen

Anf. 13 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ulla Orring har, mot bakgrund av att Postverket i år – genom en rad aktiviteter – firar 350 år och samtidigt ersätter mindre postkontor med andra serviceformer, exempelvis lantbrevbäring, frågat mig

dels om jag är beredd att lämna en redogörelse för det aktuella läget vad avser de mindre postkontorens bevarande i glesbygdslänen,

dels om jag ämnar vidtaga några åtgärder för att bevara de nedläggningshotade mindre postkontoren i Västerbotten och då särskilt postkontoret i Norrfors.

Riksdagen har slagit fast att Postverkets kassaservice skall vara rikstäckande, och mycket få hushåll saknar också i dag tillgång till daglig service. Om postservicen i de enskilda fallen skall tillgodoses genom postkontor, lantbrevbäring eller postväskservice är det postverkets sak att bestämma. Postverket gör då en bedömning från fall till fall med hänsyn till servicebehov och kostnader och ser kontinuerligt över hur servicen bör ordnas. Det sker givetvis även under jubileumsåret. Sedan 1950-talets början har postkontor

med få besök ersatts med lantbrevbärare eller postväskor. Postservicen har naturligtvis inte dragits in genom de förändringarna. Många kunder har i stället upplevt att servicen blivit bättre.

Svaret på den andra frågan är att regeringen för närvarande inte planerar några särskilda åtgärder för att bevara mindre postkontor i Västerbotten. Enligt Posten har något beslut i fråga om postkontoret i Norrfors ännu inte fattats.

Anf. 14 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Vi fick alla den 20 februari ett brev som började så här: "Kära vän. I dag fyller Posten 350 år."

Alla landets 3,5 miljoner hushåll fick i samband med jubileet gratis frimärken. Om hushållen utnyttjade gåvan uppgick värdet säkert till ca 55 milj. kr. Lägg därtill tårtor och andra reklaminsatser för att fira ett i och för sig hedervärt jubileum.

Men denna generösa attityd rimmar illa med Postverkets attityd gentemot de små postkontoren, t. ex. i Västerbotten. För att organisera Posten och bedriva en allt intensivare vinstjakt går verkets rödpenna till attack mot de små postkontoren. Lönsammare affärer – genom att organisera posten så att den bättre tjänar de stora kunderna och de tätortsrika kommunerna på glesbygdens bekostnad – synes vara parollen.

På min fråga till kommunikationsministern, om han vill lämna en redogörelse om det aktuella läget för de små postkontorens bevarande, får jag inget svar i dag. Statsrådet hänvisar till att det ankommer på Postverket att organisera sin verksamhet. Men min fråga gällde statsrådets egen uppfattning om det aktuella läget.

Min tolkning är, med ledning av svaret, att regeringen inte känner ansvar och inte heller bryr sig om detta. Eller är min tolkning felaktig? Herr talman! Jag ber än en gång kommunikationsministern att svara på den här frågan.

Man skall nog ha bött i en glesbygd för att rätt inse betydelsen av servicekontoren, ur både service- och samhällssynpunkt. En indragning av kontoren är ett dräpslag riktat mot befolkningen och innebär ytterligare en påminnelse om hur obekvämt bosättning och bebyggelse i Norrland och dess glesbygder är ur statsmakternas synvinkel.

I går var i Umeå, i Västerbottens län, statliga myndigheter samlade till en informationsdag om förnyelse- och förändringsarbete inom den statliga länsförvaltningen. Även jag var där. Där sades att det statsfinansiella läget nu kräver en mobilisering av befintliga resurser i länet. Det måste ske genom ett mer samlat uppträdande, en gemensam verklighetsbeskrivning, färdriktning och vilja; en målsättning som enligt mitt förmenande nu i sanning måste genomföras. För närvarande synes det som om den högra handen inte vet vad den vänstra gör.

I Norrfors har företag genom samhällets stöd, glesbygdssöd, getts möjlighet att utveckla sin verksamhet. I Norrfors har befolkningen genom sitt gemensamma bolag, Norrforsbygdens AB, under 1985 låtit uppföra en industrilokal för uthyrning till nya eller expanderande företag. Posten är då en av de inrättningar som både bland de lokala invånarna och i marknadsfö-

ring betraktas som en resurs, en utomordentligt viktig resurs, vilken utgör en naturlig del av ortens struktur.

Statens förlängda arm i länet och regionen - länsstyrelse och utvecklingsfond - kommun och ortsbor har satsat mycket av både tid och medel för en utveckling av näringslivet i bygden. Det rör sig om miljontals kronor. Och så kommer Postverket med signaler om nedläggning av postkontoret. Man förlorar dessutom fem tjänster i bygden på grund av indragningen.

Å ena sidan satsar en myndighet på utveckling, å andra sidan satsar ett annat statligt organ på avveckling. Var finns det samlade uppträdandet, var finns den gemensamma mobiliseringen av länets befintliga resurser?

Med anledning av detta vill jag fråga kommunikationsministern om han ämnar initiera en kontakt mellan länsstyrelsen och berörda organ innan en organisationsförändring sker för postkontoren i Norrfors och Gargnäs, som också är aktuell just nu, dvs. meningsfyllda överläggningar mellan Postverk, länsstyrelse och kommun innan formella beslut fattas. I dagens svar framgår ju också att något beslut om postkontoret i Norrfors ännu inte tagits. Det är alltså hög tid om statsmakterna konstruktivt vill medverka till bevarande av en viktig samhällsfunktion.

Det handlar också om regionalpolitik. Den flyttningssvåg som nu råder kommer att få katastrofala följder om inga åtgärder vidtas. Alla berörda statliga organ måste därför även ta sitt ansvar. För en både social och klok kombination måste den regionalpolitiska totalbilden presenteras. Jag saknar en helhetssyn och en samordning mellan de olika statliga organen. Det behövs en offensiv plan för glesbygdens överlevnad och där ingår klart de mindre postkontorens bevarande.

Anf. 15 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Först ironiserar Ulla Orring över Postens lönsamhetskrav och ställer dem i relation till att man då och då tvingas avveckla en del postkontor. Men jag har inte uppfattat det så att det parti som Ulla Orring representerar här i riksdagen har lägre ställda lönsamhetskrav på postverket eller de övriga statliga affärsverken än vad regeringen har. Jag trodde vi var ganska överens om den allmänna inriktningen, nämligen att affärsverken skall vara lönsamma och kunna bära sina egna kostnader. Det behöver inte hindra att de gör förnuftiga avvägningar som också kan ha regionalpolitisk betydelse.

På den andra frågan, om regeringen känner ett ansvar för att den statliga planeringen samordnas så att den gagnar de regionalpolitiska målen, kan jag svara ja. Men diskussionen blir konstig, om vi å ena sidan framhåller de regionala organens betydelse och i många sammanhang diskuterar att decentralisera beslut och inflytande och å andra sidan här i riksdagen skall diskutera varje enskilt postkontors vara eller icke vara. Det går inte ihop. Vi har alltså uppfattat det så att det enligt vissa allmänna riktlinjer som gäller regionalpolitiken är de regionala organen som i första hand skall ta ställning i sådana här frågor. Det är den ordningen man skall försöka upprätthålla.

Beträffande den konkreta frågan om postkontoret i Norrfors vill jag framhålla att det är länsstyrelsen i Västerbotten som skall samordna de regionala intressena. Länsstyrelsen och Postens regionkontor skall ha

ytterligare överläggningar innan beslut fattas om hur servicen skall ordnas i Norrfors. Hur dessa beslut kommer att bli kan jag inte svara på. Det är ute i länet sådana beslut skall fattas. Överläggningar kommer att hållas, och finns det tillräckliga skäl och argument för att upprätthålla postservicen med postkontor i detta område, förmodar jag att man också fattar beslut i den riktningen på regional nivå, eftersom alla de intressen som Ulla Orring räknade upp är representerade vid en sådan här bedömning. Det vore fullständigt fel om vi i riksdagen eller regeringen skulle tillämpa en sådan centralisering att vi skulle bestämma var vartenda postkontor skall finnas och kanske t. o. m. hur länge de skall hålla öppet.

Anf. 16 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det här senare svaret.

Jag kan hålla med om att det vore fullständigt fel om regeringen skulle bestämma om varje postkontors fortlevnad. Däremot vill jag ånyo påpeka att jag saknar samordningen. De olika statliga instanserna bör ha en samlad bild av vad som utträttas i glesbygden. Att man har lagt ansvaret regionalt för Postens verksamhet är väl i och för sig riktigt, men det behövs särskilda åtgärder för att klara av servicen i glesbygdsområden, i de mindre kommunerna och byarna. Med den utflyttningsvåg som för närvarande pågår, då det flyttar ut över 16 000 människor från våra skogslän, blir det till slut inga människor kvar. Det är klart att det är enkelt för Postverket att redovisa dessa siffror och säga att här behövs inga postkontor. Så tar den ena myndigheten sitt beslut och vidarebefordrar det till nästa myndighet, och till sist finns det ingen service kvar.

Det var också det jag ville påpeka i min interpellation att det är viktigt med samordning av samtliga insatser för att bevara postkontoren i glesbygden. Det är bra att överläggningar kommer till stånd mellan länsstyrelsen och posten i Västerbotten, men för min del befarar jag att man vid Posten redan har bestämt hur man skall göra, och då har länsstyrelsen ingenting att sätta emot.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1985/86:127 om hälsoproblemen på daghem

Anf. 17 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av rapporterna om hälsoproblemen för barn och personal på daghem.

Debatten om infektionsrisker inom barnomsorgen rör inte några nya frågor och har heller inte uppstått på grund av några nytillkomna problem med infektioner inom barnomsorgen. Diskussioner kring dessa frågor förs ständigt, och de måste givetvis ständigt uppmärksammas.

De frågor som debatten under våren gällt har varit dels frågan om det meningsfulla i att låta smittskyddsaspekter avgöra huruvida ett snuvigt barn

kan vara på daghem eller bör vara hemma, dels frågan om riskerna för skador och men på sikt av upprepade infektioner.

När det gäller den första frågan har det under lång tid rätt enighet om att det inte är meningsfullt att låta smittskyddsaspekter styra huruvida ett barn kan vara på daghem eller inte. Barnets allmänna tillstånd bör alltid vara det som avgör. Det är den inställning som finns i socialstyrelsens allmänna råd om hälsovård i förskolan, som för närvarande är under utarbetande. Dessa har tillkommit i nära samarbete med Barnläkarförbundet, och efter remiss till bl. a. Sveriges Läkarförbund och Svenska läkaresällskapet har enighet rätt om dessa principer. Bakgrunden till denna inställning är att när barnen väl har snuva har smittspridningen redan ägt rum.

Den andra frågan är mer komplicerad. Det är väl känt att de små barnen får tätare infektioner än de större barnen, särskilt när barngruppernas storlek ökar. Om detta finns inte några skilda uppfattningar, och inte heller finns det någon motsättning när det gäller betydelsen av att vara uppmärksam på barn med täta infektioner. Motsättningen uppkommer däremot när det gäller bedömningen av hur allvarligt man skall se på täta infektioner hos de små barnen och vilken risken för skador är på sikt.

De uppgifter jag inhämtat visar att det i själva verket inte finns några vetenskapliga belegg för att barn tar skada på sikt av upprepade infektioner. Men jag vill trots detta återigen poängtera att problemet givetvis inte får nonchaleras. Viktig i sammanhanget är den möjlighet som ligger i att barnomsorgen bedrivs i olika verksamhetsformer, som kan fylla olika behov. Omplacering av särskilt infektiösa barn från daghem till familjedaghem görs och bör enligt min mening också göras när så är påkallat.

Många småbarnsföräldrar känner en viss oro efter debatten om infektionerna hos daghemsbarnen. Det är därför glädjande att socialstyrelsen, enligt vad jag inhämtat, avser att göra en kartläggning av problemet. En sådan kartläggning skulle kunna ge en mer nyanserad bild av läget än vad som framgått av debatten. Den kan också ge vägledning för vilka eventuella åtgärder som kan vidtas för att minska problemen.

Anf. 18 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Men jag måste säga att jag inte är nöjd utan snarare missnöjd med svaret. Jag tycker att detta visar på tre saker. För det första: Regeringen tar inte dessa signaler på allvar. För det andra: Inriktningen av familjepolitiken, och framför allt barnomsorgen, har fundamentala brister. För det tredje: Det är inte barnens bästa som står i första rummet när det gäller regeringens samlade familjepolitik och barnomsorgspolitik. Det är tre ganska viktiga faktorer som jag här påtalar, och jag menar att det finns påtagliga brister totalt sett när det gäller familjepolitiken.

När det gäller hälsoproblemen vid våra daghem måste vi ta den diskussionen och de problemen på största allvar, eftersom det gäller våra ungar, det gäller den kommande generationen. Då går det inte att bara avvisa dessa signaler och säga att det vetenskapligt ännu inte har visat sig att det finns några långsiktiga risker. Men framstående läkare har framhållit att dessa risker med stor sannolikhet finns – om man bara sätter sig ner och verkligen

analyserar problemen. Det är därför väsentligt att vi får detta gjort.

Låt mig peka på tre faktorer. Först öronbarnen: Flera undersökningar visar entydigt att de barn som vistas på barnhem drabbas av akut otit i klart större utsträckning än de barn som vistas hemma eller i familjedaghem. Ju yngre barnen är då de börjar på daghem, desto oftare får de denna sjukdom. Andelen öronbarn var 8 % bland de barn som skrevs in på daghem före två års ålder, jämfört med 5 % bland de barn som skrevs in på daghem vid två-tre års ålder, och 3 % bland de barn som vistades hemma eller hos dagmammor de första fyra åren.

Flera vetenskapliga undersökningar från Skandinavien under de senaste åren visar entydigt att barn på daghem drabbas av fler infektioner i övre luftvägar och akuta öroninfektioner än barn som vistas hemma eller i familjedaghem.

Täta virusbetingade i och för sig banala infektioner i övre luftvägar ökar risken för att ett barn blir ett s. k. öronbarn, vilket för den enskilda familjen innebär betydande medicinska, ekonomiska och sociala bekymmer. Det här är fakta som man har kommit fram till genom vetenskapliga undersökningar. Uppenbarligen är det så att jag och många med mig, bl. a. de som företräder Malmöundersökningen, ser betydligt allvarigare på våra minsta barns öronsjukdomar än vad regeringen och företrädare för socialstyrelsen gör. Det här tycker jag är mycket allvarligt. Vi får inte nonchalera dessa problem.

Den andra faktorn som jag vill peka på är den psykiska miljön. Det har kommit rapporter om att många barn på våra daghem är oroliga. Man säger att det kan bero på väldigt täta och ofta återkommande byten bland personalen. De små barnen behöver identifiera sig med en, två – ett mycket litet fåtal – vuxna personer. Men vi vet att personalomsättningen på våra daghem i många fall är mycket stor. Man har också påtalat att de långa vistelsetiderna på daghemmen kan utgöra ett problem när det gäller barnens psykiska förhållanden. Detta är också allvarligt inför framtiden.

En tredje faktor är att det finns vissa tecken som tyder på ett ökat antal missfall bland personalen. Detta får vi heller inte nonchalera. Det är möjligt att det finns felkällor i de rapporter som vi har fått, men vi vet att väldigt många av dem som hör till den aktiva personalen är i fertil ålder. Därför måste vi ta också dessa larmsignaler på allvar. Detta nämner statsrådet ingenting om i sitt svar. Målsättningen måste ju vara en god hälsomiljö för barnen och för personalen.

Från moderat sida kräver vi en långtgående vetenskaplig utvärdering och undersökning av hälsoförhållandena på våra daghem. Vi menar att Malmöundersökningen mycket väl kan ligga som bas, att man kan bygga vidare på denna undersökning.

Jag vill fråga statsrådet: Var ni från regeringens sida, när ni lade fram propositionen om daghem åt alla barn från ett och ett halvt års ålder, verkligen medvetna om att många av de barn som hamnar på daghem kommer att få öroninfektioner i en större utsträckning än de skulle ha behövt få om vi hade haft en annan inriktning av familjepolitiken och barnomsorgspolitiken? Från moderat sida har vi hänvisat till alternativ i fråga om familjepolitik och barnomsorg som skulle förskona barnen från detta lidande och också innebära att föräldrarna skulle känna en ökad trygghet. Skall man

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

*Om hälsoproblemen
på daghem*

arbeta och ha små barn på daghem måste man känna trygghet i fråga om barnens förhållanden under den tid som man arbetar.

Jag vill fråga: Var ni medvetna om detta när ni lade fram propositionen?

Anf. 19 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag är tacksam över att Göte Jonsson inledde med att peka på tre fundamentala skillnader i uppfattning mellan det parti han företräder och det parti jag representerar. Det gäller alltså både familjepolitiken generellt och inställningen till barnomsorgen. När det gäller den tredje punkten, Göte Jonsson, tror jag ändå att vi egentligen menar oss ha samma uppfattning, nämligen att vi sätter barnens bästa i centrum. Jag tror inte att vi skall gräla om vem som gör detta på bästa sätt. Vi har naturligtvis olika uppfattning om vilken politik som leder till detta viktiga mål.

För mig måste det i dag vara en debatt om infektionerna på daghem och inte en allmän familjepolitisk debatt om barnomsorgens plats i familjepolitiken. Jag kan inte annat än uppleva Göte Jonssons inlägg som en kärkommen möjlighet för moderaterna att misstänkliggöra barnomsorgsverksamheten mera generellt.

När det gäller exempelvis missfallen är den vetenskapliga grunden – något som Göte Jonsson för övrigt talar mycket om – för att kunna påstå att ett samband föreligger väldigt klen. Den psykiska oron hos barn inom barnomsorgen är naturligtvis något som man måste ta allvarligt på, precis som man måste ta allvarligt på oron hos barn i skolåldern – det måste man göra i alla skeden. Skulle klara samband mellan barnomsorg och dessa olika problem bland barnen kunna etableras, måste man naturligtvis också göra någonting åt det.

Jag vill påstå att regeringen är ytterst uppmärksam på hälsoproblemen och hälсотillståndet inom barnomsorgen. Jag är också övertygad om att lands-tingen genom sin primärvård, sin mödra- och barnavård, har mycket kvalificerade möjligheter att bedöma hur det faktiskt står till och också ingripa när så behövs.

Sedan vill jag peka på att socialstyrelsen med utgångspunkt i de rön som i dag föreligger tänker göra en kartläggning av hälsoproblemen inom barnomsorgen. Det är ett tecken på att också socialstyrelsen tar allvarligt på detta, och det har jag uttryckt min glädje över. Hur bred, hur allomfattande en sådan undersökning skall bli får diskuteras i fortsättningen. Men det ligger naturligtvis ett erkännande av att hithörande problem skall tas på stort allvar i det faktum att en sådan här undersökning sätts i gång.

Därmed tycker jag att varken regeringen eller socialstyrelsen behöver misstänkliggöras på denna punkt.

Anf. 20 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Det är inte så att vi från moderat sida generellt vill misstänkliggöra den kommunala barnomsorgen. Vad vi vill göra är att få till stånd förbättringar. Om det skall lyckas måste vi vara beredda att diskutera de brister som nu finns. Det har redan klart framgått – detta är otvetydigt och det har statsrådet själv vidimerat – att många barn far illa på våra daghem för närvarande.

Då måste vi ta upp dessa frågor och diskutera dem samt se till att det finns alternativ för barnen. Det här är ingen kritik vare sig mot föräldrarna eller mot personalen eller mot barnen, därför att kritiken riktar jag mot regeringen som inte är beredd att skapa de alternativ som är bäst för föräldrar och barn och som är bäst även för personalen i dessa sammanhang. Det måste vara fruktansvärt svårt att arbeta inom barnomsorgen på grund av dessa problem med upprepade infektioner bland barnen. Vi måste se till helheten – vi måste peka på alternativen i familjepolitiken för att kunna klara det här.

Statsrådet säger att detta med missfallen inte är vetenskapligt belagt. Nej, det har jag också sagt, men jag har framhållit att vi inte får nonchalera problemet utan att vi måste få vetenskapligt belagt huruvida det här är ett problem eller inte. Men detta avvisar statsrådet och säger att det endast rör sig om svartmålning från moderaternas sida. Det är inte det. Detta är allvarliga signaler. Tänk om vi på andra arbetsmiljöområden ute i samhället inte skulle ta sådana här signaler på allvar! Det förs en långtgående debatt om hälsoriskerna för gravida i samband med arbete framför bildskärm, och den debatten tar vi på allvar. Varför skulle vi då inte ta också den här debatten på allvar?

Det är av omtanke om personalen som vi har väckt frågan som sådan. Vi hävdar att det går att få till stånd en bättre barnomsorg, om det skapas alternativ i olika sammanhang.

Statsrådet hänvisar till alternativ och säger att infektionskänsliga barn bör kunna få komma till familjedaghem i stället för till kommunala daghem. Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet: Är statsrådet med utgångspunkt i denna deklaration beredd att se till att det blir likvärdiga statsbidrag för familjedaghem och kommunala daghem, så att inte familjedaghemmen diskrimineras och så att inte kommunerna tvingas att ha även infektionskänsliga barn på daghem?

Jag vill också när det gäller statsbidragen fråga om statsrådet är beredd att se till att det blir rimligare bestämmelser i fråga om tiderna för barnens vistelse på daghem. Även därvidlag är statsbidragen styrande genom sjutimmarsgränsen som innebär att föräldrarna i många fall måste ha barnen på daghem under en längre tid än vad som skulle vara nödvändigt, om det utgick rimligare statsbidrag.

Jag avvaktar med spänning svaret på de här båda frågorna.

Anf. 21 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! När det gäller diskussionen om statsbidragen till familjedaghem och kommunala daghem förhåller det sig på följande sätt: dels finns det en ambition att bidragen skall vara jämställda, dels kan de aldrig få en identisk konstruktion, eftersom det rör sig om skilda kostnadslag och om verksamheter som är uppbyggda på olika sätt. Men vi hävdar att det i dag finns ett rättvist statsbidragssystem i fråga om avvägningen mellan dessa båda former av daghem. Det har varit vår ambition att skapa ett sådant.

Vad beträffar tiderna på daghemmen, så måste ju bestämmelserna vara utformade både med hänsyn till barnen och med hänsyn till de tillsynsbehov som föräldrarna ger uttryck för. Hela utbyggnaden av barnomsorgen till full behovstäckning, med alla de olika former av barnomsorg som i dag finns, är

ju till för att skapa den valfrihet som Göte Jonsson efterlyser.

Det finns alltså, enligt vårt sätt att se, alternativ både inom barnomsorgen och till barnomsorgen, och valfriheten skapas bäst genom en utbyggnad och förstärkning av barnomsorgen. Jag upprepar också att vi måste ta allvarligt på hälsoproblem, upplevda och konstaterade, och jag hänvisar på den punkten till socialstyrelsens kartläggning, som jag för min del kommer att följa med stor uppmärksamhet.

Anf. 22 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Det skulle vara intressant att få litet mera information om vad socialstyrelsens kartläggning skulle innebära. I direktiven för denna kartläggning säger statsrådet nämligen att föräldrarna känner viss oro efter debatten om infektionerna på daghem. Det verkar som om man ville ge intrycket att själva debatten skulle ha skapat oron, inte den faktiska verkligheten, dvs. att många barn är infektionsbarn och alltså har svårigheter när det gäller att vistas tillsammans med många andra barn i barnomsorgen. Detta är dock det väsentliga utgångsläget, inte debatten som sådan.

Jag tycker att detta är ett sätt att smita undan, liksom också företrädare för socialstyrelsen har gjort när de har uttalat sig i denna fråga. Det verkar som om bara det förhållandet att man över huvud taget ifrågasätter inriktningen av barnomsorgen vore känsligt för regeringen och även för vissa företrädare för socialstyrelsen. Då rasar helt plötsligt grunden för socialdemokratins barnomsorgs- och familjepolitik samman.

Vad jag efterlyser i socialdemokratins barnomsorgsambitioner är en verklighetsförankring, en förankring i familjernas önskemål och i barnens bästa. Det är det viktiga i dessa sammanhang.

Från moderat sida har vi klara utgångspunkter. Först och främst menar vi att det är föräldrarna som bäst vet vad som är bra för barnen. Det har visat sig att så är fallet när det gäller barnens infektionskänslighet, deras mentala reaktioner inför olika förhållanden osv. Det är således föräldrarna som måste ges den reella valfriheten om vi skall kunna uppnå goda hälsoförhållanden på våra daghem. Men då måste man få ekonomiska förutsättningar att kunna göra ett val, bl. a. att själv kunna ta hand om sitt barn om det är infektionskänsligt. Det gäller att skapa ekonomiska förutsättningar för en alternativ barnomsorgsmodell för sådana fall.

Vi har sagt att man i ökad utsträckning måste satsa på alternativen. Statsrådet säger att det nu finns alternativ, men jag vill understryka att det först är efter mycket långa diskussioner i fråga efter fråga som socialdemokraterna har fått retirera när det gäller alternativen och att alternativen fortfarande är diskriminerade. Detta är en viktig fråga för hälsoförhållandena inom barnomsorgen totalt sett. Kan vi anpassa barnomsorgen efter föräldrarnas önskemål och efter barnens behov, i stället för efter politiska schabloner, kan vi komma långt när det gäller lösandet av hälsoproblemen inom barnomsorgen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1985/86:97 till utbildningsutskottet

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

Meddelande om interpellationer

7 § Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1985/86:114 Omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter
1985/86:122 Flyttning av fartyg i allmän hamn
1985/86:125 Förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret
1985/86

8 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1985/86:323 av *Sten Sture Paterson*
1985/86:324 av *Ingemar Eliasson m. fl.*
1985/86:325 av *Björn Körlof*
Avgivande av förklaring enligt artikel 46 i den europeiska konventionen
angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande
friheterna (prop. 1985/86:94)

1985/86:326 av *Gullan Lindblad* och *Siri Häggmark*
Följdlagstiftning till den nya omsorgslagen (prop. 1985/86:107)

9 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 18 mars

1985/86:150 av *Inga Lantz* (vpk) till utbildningsministern om fri och obunden forskning:

På några få år har antalet näringslivsstödda forskningsstiftelser kring högskolorna ökat från ett fåtal till närmare 80. Tidigare fanns en klar boskillnad mellan traditionell "fri" forskning och kommersiell produktutveckling – i dag är den gränsen svår att fastställa.

Genom de stiftelseägda forskarbyar som byggts upp i nära anslutning till framför allt de tekniska högskolorna har näringslivet fått en direkt tillgång till forskare och användbara forskningsresultat utan att behöva gå omvägen via högskolorna.

Vid högskolorna finns i dag ett hundratal s. k. adjungerade professorer med 20 % av sin tjänst vid högskolorna och resten i näringslivet. Detta betyder att "företagen" i det närmaste "flyttar samman" med högskolorna och samarbetar direkt med forskarna.

Även om regering och riksdag uttalat att den svenska forskningspolitiken

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

Meddelande om interpellationer

skall stärka industrins konkurrenskraft, med baktanke att rädda landets ekonomi, så måste ändå detta ses som ett helt nytt och farligt fenomen inom forskningspolitiken.

Redan i dag har således en stor del av forskningen hemligstämplats och monopoliserats, och med den utveckling som pågår finns det stor risk att offentlighetsprincipen när det gäller forskningen ytterligare urholkas.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga utbildningsministern:

Vad ämnar regeringen göra för att stärka, i förhållande till näringslivet, fri och obunden forskning vid högskolor och andra offentliga forskningsinstitutioner?

1985/86:151 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till socialministern om situationen för familjehemsföräldrar:

Den av riksdagen antagna nya lagen om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda träder i kraft den 1 juli 1986. Förutom att lagen tillförsäkrar psykiskt utvecklingsstörda rätt till vissa omsorger syftar den också till att människor med funktionsnedsättningar skall kunna leva under så normala förhållanden som möjligt. Som ett led i detta skall de nuvarande vårdhemmen och specialsjukhusen avvecklas och ersättas med andra boendeformer. I propositionen med förslag till ny lag framhålls att vårdhem för barn och ungdomar motverkar barnens möjlighet att delta i samhällets gemenskap. Genom uppbyggnad av elevhem och stöd till familjer som har sina barn hemma bör avvecklingen av institutionerna kunna ske.

Enligt uppgifter finns det för närvarande 873 utvecklingsstörda barn och ungdomar upp till 16 år som bor i familjehem. För familjehemsföräldern råder inget anställningsförhållande, trots att vården av det utvecklingsstörda barnet ofta medför ett krävande arbete dygnet runt. Få familjehemsföräldrar har praktisk möjlighet att ha ett förvärsarbete vid sidan om vårdaruppgiften. Till familjehemsföräldern utgår ett arvode i förhållande till barnets vårdtyngd, samt en omkostnadsersättning för barnet. Arvodet delen kan som mest uppgå till 3 635 kr. per månad för de mest vårdkrävande barnen. Den låga ersättningen och avsaknaden av den trygghet som ett anställningsförhållande utgör medför att den som åtagit sig arbetet med att vara familjehemsföräldrar blir beroende av make/maka för sin försörjning.

Mot bakgrund av den nya omsorgslagens intentioner om hemlika boendeförhållanden för människor med funktionsnedsättningar frågar jag socialministern:

1. Är placering i familjehem av utvecklingsstörda barn en boendeform som enligt regeringens mening bör få ökat stöd?
2. Kommer regeringen på något sätt att verka för att familjehemsföräldrarna skall få anställningstrygghet i det viktiga arbete de faktiskt utför?

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 mars

1985/86:427 av *Sigge Godin* (fp) till socialministern om rätten till ATP-poäng vid vård av minderårigt barn:

Fr. o. m. 1982 kan förälder som vårdat minderårigt barn (under 3 år) och som därför inte intjänat någon pensionspoäng under året få tillgodoräkna sig detta år som poängår. Ca 50 000 personer beräknades ha rätt till ATP-år för vård av barn. Tillgängliga siffror visar att endast en minoritet av de berättigade har utnyttjat reformen.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar socialministern vidta för att de som har rätt till ATP-år för vård av minderårigt barn också skall få del av denna rättighet?

den 18 mars

1985/86:428 av *Agne Hansson* (c) till finansministern om åtgärder mot illegal kreaturshandel:

Den illegala kreaturshandeln verkar demoraliserande ur skattesynpunkt och skapar problem för producentföreningar med leveranspliktiga föreningsmedlemmar.

En arbetsgrupp inom brottsförebyggande rådet lämnade förslag i mars 1981 på åtgärder mot illegal kreatursförsäljning. Bl. a. lämnades förslag om skyldighet att lämna uppgift om ersättning som utbetalas till kreaturshandlare och skyldighet att efter anmaning lämna uppgift om producenten till skattemyndigheten. Några förslag till ändrad lagstiftning har inte lagts fram för riksdagen, bl. a. på grund av invändningar från lagrådet. Då den illegala kreaturshandeln ökat kraftigt sedan 1981 synes åtgärder för att komma till rätta med dessa problem nödvändiga.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att stävja illegal handel med kreatur?

1985/86:429 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om införande av avgift vid sparande på bankkonto:

Många människor sparar på ett bankkonto i avsikt att bygga upp en trygghet eller att uppnå ett bestämt sparmål. Andra, däribland hundratusentals LO-medlemmar, har samma målsättning men omvandlar sina sparmedel i aktier.

För de sistnämnda gäller att köp och försäljning av aktier åläggs en omsättningsskatt, något som inte drabbar dem som gör insättningar och uttag på ett bankkonto, trots att motivet att spara i många fall är detsamma.

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

Avser finansministern vidta förändringar så att någon form av avgift (skatt) kommer att införas vid insättningar och uttag på bankkonton?

Meddelande om frågor

1985/86:430 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om stödet till jordbruket:

I TV-programmet "Svar direkt" den 25 februari fick TV-tittarna av jordbruksdepartementets representant veta att statens årliga stöd till jordbruket i Sverige är 7-8 miljarder. Enligt uttalandet skulle de statliga kostnaderna för det direkta stödet till jordbruket, livsmedelssubventionerna och kostnaderna för överskottet uppgå till denna summa.

Enligt min uppfattning är matsubventionerna inget egentligt stöd till jordbruket utan ett stöd till konsumenterna. Men även om man räknar ihop allt detta kan jag inte få det till så stora summor.

Statens stöd ser ut så här budgetåret 1986/87: Låginkomstsatsning 435 milj. kr., Norrlandsstödet 399 milj. kr. och livsmedelssubventioner 2 475 milj. kr., vilket tillsammans blir 3 309 milj. kr. Kostnaderna för export av överskottet har av jordbruksministern fixerats till 160 milj. kr.

Många undrar hur man kommit fram till att stödet är så stort som angavs i programmet. Jag tycker det är på sin plats att jordbruksministern redogör för detta.

Jag hemställer att få ställa följande fråga till jordbruksministern:

Var finns de 7-8 miljarder kronor som man talade om i TV-programmet och som enligt jordbruksdepartementet skulle vara statens stöd till de svenska jordbrukarna?

1985/86:431 av *Maria Leissner* (fp) till statsrådet Mats Hellström om exporten av vapensystem:

Enligt pressuppgifter har regeringen nyligen beviljat export av Boforskanoner till Indonesien. Det är i så fall första gången sedan 1982 som export av hela vapensystem till det krigförande Indonesien godkänns.

Enligt riksdagens riktlinjer för vapenexporten sägs att "Utfärdad exportlicens bör därför indragas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, endast om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med annan stat eller får inre väpnade oroligheter". I sådant fall får emellertid reservdelsexport fortsätta, och som reservdelar har utrikeshandelsministern tidigare tolkat även ammunition. Den aktuella affären torde alltså inte kunna betecknas som leverans av reservdelar. Dessutom har den rådgivande nämnden för krigsmaterielexport enligt pressuppgifter avstyrkt från vapenexport till Indonesien vid ett tillfälle under 1985.

Min fråga är därför:

Har regeringen under 1986 beviljat export av kanoner till Indonesien, och hur stämmer detta i så fall med de av riksdagen fastslagna riktlinjerna för svensk vapenexport?

1985/86:432 av *Bertil Måbrink* (vpk) till jordbruksministern om ekonomisk garanti till fiskare för inkomstbortfall på grund av ishinder:

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

Meddelande om frågor

De senaste årens stränga vintrar har skapat problem för yrkesfiskarna. Detta gäller i första hand det fiske som bedrivs med garn.

Upp till sex veckor tvingas garnfiskarna att göra uppehåll i sin yrkesutövning på grund av de svåra ishindren. Detta gäller inte minst fisket i södra Sverige. Självklart innebär detta svåra ekonomiska avbräck, inte minst med tanke på de stora skulder som garnfiskarna har för båtar och redskap – skulder som måste amorteras oavsett ishinder eller inte.

Fisket är en viktig näring för det svenska folkhushållet. Fiskarna borde i likhet med lantbrukarna ges någon form av ekonomisk garanti när naturens krafter sätter stopp för deras yrkesutövning.

Jag vill fråga jordbruksministern:

Är jordbruksministern beredd att ta initiativ till att garnfiskarna ges någon form av ekonomisk garanti då ishinder omöjliggör fiske?

1985/86:433 av *Bertil Måbrink* (vpk) till statsrådet Mats Hellström om exporten av vapensystem:

Enligt pressuppgifter rekommenderade den rådgivande parlamentariska nämnden under hela 1985 att inga vapensystem skulle få exporteras till Indonesien. En ledamot i nämnden ansåg också att det var självklart att regeringen inte skulle gå emot den eniga nämndens råd.

Enligt andra pressuppgifter stoppade regeringen 1985 export av robot 70 till Pakistan.

Så sent som i oktober 1985 skriver utrikeshandelsministern: "--- under de senaste åren har det emellertid inte tillkommit någon ny affär med Pakistan."

Jag vill fråga:

Har regeringen under 1986 beviljat export av hela vapensystem till Indonesien och Pakistan och vad har i så fall föranlett denna helomvändning?

1985/86:434 av *Lars De Geer* (fp) till försvarsministern om anställning av piloter från flygvapnet vid civilt svenskt flygföretag:

Regeringen medgav enligt skrivelse 1984/85:148 en avgång på ett tjugotal piloter under kalenderåren 1985 och 1986, en kvot som var fylld redan då skrivelsen utfärdades. I proposition 1985/86:100, bil. 6 fastläggs att de civila flygbolagen under 1987 får anställa högst tio piloter från flygvapnet. Denna proposition lades emellertid ej fram förrän den 10 januari 1986.

Före detta datum hade två yrkesofficerare vid flygvapnet tagit avsked och avslutat sin tjänstgöring vid detta vapenslag. Dessa båda är villiga att bli anställda på reservstat, något som chefen för flygvapnet har erbjudit dem och som måste anses vara ett allmänt intresse för att de skall kunna kvarstå i sin krigsbefattning som flygförare i attackflyget.

För att kunna bli anställd på reservstat måste dock personerna i fråga få ta anställning vid svenskt flygbolag, när de eljest tvingas ta anställning utomlands. Vid kontakter med utländska flygbolag har dessa visat stort

Prot. 1985/86:98 intresse men vägrat frånvarorätt för reservtjänstgöring i svenska flygvapnet.

18 mars 1986

Meddelande om frågor

Avser försvarsministern vidta någon åtgärd för att motverka att statliga åtgärder förhindrar anställning under år 1987 vid civilt svenskt flygföretag?

1985/86:435 av *Bengt Harding Olson* (fp) till justitieministern om statens skadeståndsansvar vid polisingripande:

Det är av grundläggande betydelse att staten tar ett rimligt ansvar för myndighetsutövning som orsakar skada för enskild person. Gällande rätt ålägger också staten ett visst skadeståndsansvar i sådana fall vid fel eller försummelse vid tjänstemännens myndighetsutövning.

I ett aktuellt fall i Tomelilla har vid polisingripande mot enskild person uppkommit omfattande skada för denne. Enligt uppgift kan dock något skadestånd ej erhållas, enär fel eller försummelse ej kan visas föreligga på polisens sida.

Principproblemet gäller nu om statens skadeståndsskyldighet vid tjänstemännens myndighetsutövning skall breddas till att omfatta även sådana skador som ej orsakats av fel eller försummelse, i vart fall personskador som uppkommit i samband med polisingripande.

Är justitieministern beredd att ändra lagen för att utöka enskilds rätt till skadestånd för skada vid polisingripande?

1985/86:436 av *Bertil Danielsson* (m) till utbildningsministern om höjt statsbidrag till gymnasieskolan Capellagården:

Den fria gymnasieskolan Capellagården på Öland bedriver skolverksamhet för vilken den uppbär statsbidrag. Inriktningen är möbel- och inrednings-snickeri, textilt utbildning och keramikutbildning. Det finns två andra skolor med liknande inriktning i landet.

Statsbidraget till Capellagården är dock avsevärt lägre än till de båda andra skolorna. Under innevarande år erhålls per elev vid Capellagården 23 195 kr., medan bidraget vid Carl Malmstensskolan i Stockholm är 58 843 kr., per elev.

Såväl föredragande statsråd (prop. 1983/84:118) som utbildningsutskottet (UbU 1983/84:27) har uttalat att bidraget per elev i princip bör vara lika stort för likartade utbildningar. Denna princip har ännu inte börjat tillämpas, varför den ekonomiska situationen för Capellagården blir alltmera ohållbar.

Avser utbildningsministern vidta åtgärder i syfte att Capellagården snarast erhåller lika stort statsbidrag per elev som skolor med likartad utbildning får?

1985/86:437 av *Rune Gustavsson* (c) till socialministern om läkemedelsrabatt för saliversättningsmedel:

Saliversättningsmedel är inte klassat som ett läkemedel och berättigar inte heller till läkemedelsrabatt. För de människor som har en upphörd salivproduktion är dessa medel livsnödvändiga.

Avser socialministern pröva möjligheten att klassa saliversättningsmedel som läkemedel så att dessa berättigar till läkemedelsrabatt?

Prot. 1985/86:98
18 mars 1986

Meddelande om frågor

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.15.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren